

Camp obert

Amades

L'escriptor i folklorista Joan Amades va ser un dels grans divulgadors de l'esperantisme a Catalunya. Va arribar a presidir la Federació Esperantista Catalana.

Un segle després de la seva arribada a Catalunya, l'esperanto, la llengua creada per Ludwik Lejzer Zamenhof, continua mostrant la seva vitalitat i adaptant-se amb força als nous temps

→ Els esperantistes també s'han fet presents pels carrers de Barcelona. Aquí, en una manifestació contra la guerra a l'Iraq.

L'encant de la utopia

Fa 120 anys, un polonès anomenat Lejzer Zamenhof va crear una llengua. Era el 1887 quan naixia l'esperanto amb la voluntat de bastir un pont de comunicació entre la gent dels diversos països. Des d'aleshores ha tingut presència a Catalunya

Miquel-Lluís Muntané · BARCELONA

Corria l'any 1887 quan Ludwik Lejzer Zamenhof, un metge polonès poliglòt, va donar al món un invent singular: una llengua creada per ell mateix, d'una notable simplicitat gramatical, amb la voluntat de fer-ne un vehicle de comunicació auxiliar d'àmbit planetari. El nostre país no va ser dels més precoços a interessar-s'hi; però, així que s'hi va plantar la primera llavor, va arrelar-hi amb força un moviment que, fins als nostres dies, no ha deixat mai d'existir.

Les persones a qui agrada mirar el got mig buit poden afirmar, sense equivocar-se, que aquell intent no va acabar de reeixir, ja que, al llarg del segle XX, ha estat l'anglès que s'ha anat consolidant en la seva funció de *llingua franca*; tanmateix, tam-

bé tindria raó qui afirmés que el somni de Zamenhof no va fracassar pas, si tenim en compte que, des del primer moment, van sorgir arreu persones i col·lectius que es van interessar per la idea, que la van fer seva i que van defensar-la amb una actitud quasi apostòlica.

Actualment es compta que hi ha, arreu del món, un nombre aproximat d'un milió i mig d'esperantistes, així com associacions, revistes i editorials especialitzades, i un bon nombre d'escoles, biblioteques, carrers i places que porten el nom del fundador. Igualment, són molts els canals radiofònics i televisius en molts diversos països que inclouen, dins la seva programació habitual, programes en aquesta llengua. Així doncs, si bé el propòsit inicial no va assolir una acceptació massiva, no hi ha dubte que la llengua neutral

ha quallat prou, al llarg de gairebé cent anys, per atraure moltes persones que hi troben un instrument útil per comunicar-se amb interlocutors dels punts més diversos del planeta.

L'esperanto a Catalunya

L'any 1904 un reduït grup d'entusiastes va fundar a Barcelona l'Aplec Esperantista de Catalunya, que edi-

tava el butlletí *Espero de Katalunjo*. L'any següent va ser creada l'associació *Espero Kataluna*, que publicava *Tutmonda Espero* i que va acollir al nostre país el cinquè Congrés Internacional d'Esperanto, sota la presidència d'honor del mateix Zamenhof. Aviat van anar sorgint altres publicacions en aquesta llengua: *Kataluna Nacio*, *La Esperanto*, *Kataluna Katoliko*, etc.

A partir del 1939, però, les organitzacions esperantistes catalanes es van veure forçades a ingressar a l'anomenada Hispània Esperanto Federació.

La connotació de fraternitat entre pobles i llengües que ha acompanyat el moviment esperantista ja des dels seus inicis el va fer particularment atractiu entre els sectors obrers més inquisits i idealistes; però, al mateix temps, també hi han estat recep-

Hi ha al món al voltant d'un milió i mig d'esperantistes, a més d'escoles i biblioteques

Arrelat al país

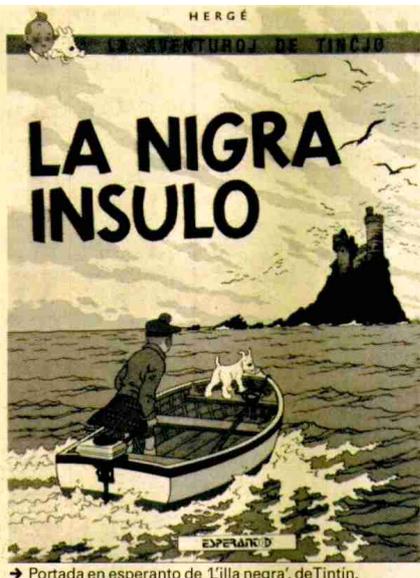

L'Associació Catalana d'Esperanto està fent una tasca fonamental per donar a conèixer aquesta llengua. Ha traduït al català un curs internacional que es pot seguir a través d'Internet.

El franquisme també va tenir efectes sobre l'esperantisme català. Les organitzacions catalanes van ser forçades a ingressar a l'anomenada Hispana Esperanto Federacio.

→ Zamenhof, el pare de l'esperanto.

→ Portada en esperanto de 'L'illa negra', de Tintin.

→ Una sala del Museu de Sant Pau d'Ordal que aplega un important fons bibliogràfic sobre el tema.

Racones » Una biblioteca de 10.000 volums

El Museu de Sant Pau d'Ordal

La cultura esperantista presenta a Catalunya racons encara força desconeguts, tot i haver tingut una gran tradició al país. Un dels més suggerents el trobem a la població de Sant Pau d'Ordal. Si s'hagués de fer un itinerari de l'esperanto per les nostres contrades, aquest seria un dels llocs a conèixer pels interessats.

Al carrer del doctor Zamenhof (no podia ser altrament) de Sant Pau d'Ordal, a l'Alt Penedès, es troba un interessant museu arxiu, creat l'any 1974 per Lluís Hernández. Aquest home, farmacèutic de professió, era un col·leccionista i un estudiós de l'esperanto i ens

ha llegat aquest centre d'estudi.

Es tracta d'un recinte de 160 metres quadrats, que inclou també la possibilitat de residència temporal per a persones que realitzen algun treball sobre aquest tema, i que conté una biblioteca especialitzada de més de 10.000 volums, a més d'una completa hemeroteca de publicacions de temàtica esperantista, quadres, cartes, fotografies... Tot plegat constitueix un tresor molt útil per als investigadors.

Una visita absolutament recomanable, no solament per als devots de l'esperantisme, sinó per a qualsevol persona amb una curiositat cultural una mica àmplia. ■

¿ S'adaptarà l'esperanto a la nova societat global en xarxa? Aquest és el gran repte d'aquesta llengua ?

! L'ideal de fraternitat que du l'esperanto l'ha fet simpàtic a les forces progressistes i mal vist en dictadures !

tius molts personatges del món de la cultura; el poeta i traductor Carles Riba i el folklorista Joan Amades —que va arribar a presidir la Federació Esperantista Catalana— en són dos exemples ben significatius; Frederic Pujulà, habitual de les tertúlies modernistes a Els Quatre Gats, va elaborar un diccionari esperanto-català, i també consta que Francesc Pi i Margall se'n va mostrar un decidit avaluador i propagandista.

L'ensenyament

La visibilitat de l'esperanto a la nostra societat és escassa, probablement més escassa encara que en certes èpoques passades, a causa de la gran complexitat i diversitats d'elements que la conformen. Amb tot, no cal furgar gaire per començar a detectar la presència de nuclis ben actius i que aprofiten eficaçment els

avencos tecnològics per fer sentir la seva veu. Així, l'Associació Catalana d'Esperanto ha traduït al català un curs internacional que es pot seguir a través d'Internet, encara que també promou una modalitat més clàssica, l'ensenyament per correspondència.

Pel que fa a l'ensenyament presencial, a la capital catalana s'imparteixen regularment cursos d'esperanto al Grup d'Esperanto Miquel Vilagrà dels Amics de la UNESCO de Barcelona, que porta el nom de qui va ser un actiu difusor de la idea de la llengua internacional, però també n'hi ha en altres entitats, com La Formiga Martinenca, del barri del Clot, a Barcelona.

Així mateix, en ciutats com Sabadell, Manresa, Vilanova i la Geltrú o Premià de Mar, entre d'altres, s'hi poden trobar grups actius que pro-

mouen l'ensenyament de la llengua de Zamenhof. Com ha estat des dels inicis, darrere d'aquestes activitats hi ha persones convençudes i dinàmiques. Martí Guerrero i Cots, professor d'esperanto, es mostra convençut que «algun dia la humanitat es preguntarà per què, al començament del segle XXI, la gent encara viatjava sense poder-se comunicar en una llengua comuna». Un al-

Ferriol Macip: «És l'única llengua que pots fer teva sense perdre ni un bri de la identitat pròpia»

tre professor, Ferriol Macip, argumenta que «l'esperanto és l'única llengua que pots fer completament teva sense perdre ni un bri de la identitat pròpia».

Perspectives de futur

Sembla fora de dubte la gran força que pot arribar a tenir un idioma com a element de penetració i les implicacions polítiques, culturals i fins i tot econòmiques que se'n desprenen. Per això, no ha d'estranyar la reticència que els grans imperis lingüístics han mostrat sovint —i mostren encara— envers les possibilitats reals que té una llengua neutral per esdevenir vehicle auxiliar de comunicació.

Tanmateix, la societat que s'endevina en l'esdevenidor més o menys immediat apunta cap a una doble característica; d'una banda, una inter-

relació com més va més estreta entre països i cultures, una tendència tan accentuada cap a la interculturalitat que caldrà vetllar perquè no esdevingui un aiguabarreig impersonal i insípid; de l'altra, una necessitat d'afirmació que porta cap a una reivindicació dels trets específics de les diferents comunitats.

Enmig d'aquest paisatge, l'esperanto i la cultura esperantista semblen tenir una oportunitat si saben jugar encertadament la seva carta, que no és altra que la voluntat primigènica que va inspirar el doctor Zamenhof: fer de pont entre persones i pobles construint un terreny comú per a l'entesa. Si aquest esperit és capaç d'adaptar-se adequadament a la societat de la globalització i de la comunicació en xarxa, l'esperanto tindrà encara, ben segur, moltes coses a dir. ■